

Nr 136.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående skjutbana för Skaraborgs regemente; given Stockholms slott den 27 mars 1913.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgiva,

att den väster om vägen Käpplunda—Skövde belägna, 3,85 tunnland omfattande delen av det till lantförsvaret enligt Riksdagens medgivande i skrivelse den 10 april 1907 (Nr 70) överlämnade hemskiftet av förra skogvaktarbostället Käpplunda Nr 2, Gransikagården, i Skövde socken av Skaraborgs län må kronan avhändas mot en ersättning, beräknad efter 1,000 kronor för tunnland,

att den å upprättad karta med röda begränsningslinjer utmärkta, omkring 13 tunnland omfattande östra delen av det likaledes enligt medgivande i nyss nämnda skrivelse till lantförsvaret överlämnade ängsskiftet av samma boställe må försäljas till ett pris av 4,010 kronor,

samt att av de belopp, dessa områdens försäljning inbringar, 760 kronor må tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål samt återstoden jämte redan tillgängliga medel, 36,000 kronor, tagas i anspråk för anordnande av en skjutbana för Skaraborgs regemente.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

David Bergström.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å
Stockholms slott den 27 mars 1913.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSSVÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Bergström, anförde vidare:

»Sedan kasernetablissemang i Skövde uppförts för Livregementets husarer och Göta trängkår samt Kungl. Maj:t den 16 november 1906 beslutat, att jämväl Skaraborgs regemente skulle förläggas till Skövde, föreslog Kungl. Maj:t uti proposition (nr 61) till 1907 års Riksdag, att Riksdagen måtte medgiva, att de till förra skogvaktarbostället Kåpplunda nr 2, Gransikagården, i Skövde socken av Skaraborgs län hörande ägo-skiftena hemskiftet och ängsskiftet skulle senast den 14 mars 1908 till lantförsvaret överlämnas för att användas, hemskiftet till utvidgning av Göta trängkårs övningsfält och ängsskiftet till skjutbana för samtliga till staden Skövde förlagda truppförband.

Uti ärendet upplystes, att ängsskiftet, vilket såsom särskild försäljningslott saluvärderats till 3,500 kronor, innehöll 11,625 hektar, därav

6,437 hektar åker och 5,188 hektar äng. Vidare åberopades en promemoria, däri chefen för fortifikationen framhållit, att avsikten varit, att den skjutbana, som man tänkt anordna för det till Skövde förlagda infanteriregementet, skulle kunna begagnas jämväl av husarregementet. För denna skjutbana hade man avsett ett område söder om Wåmbs kyrka. Skövde stad hade emellertid vid de underhandlingar, som förts angående förläggning till staden av ett infanteriregemente, ansett sig icke kunna lämna något bidrag till skjutbana. Enligt vad av dåmera verkställda undersökningar framgått, skulle erforderlig mark därtill å den ifrågasatta platsen söder om Wåmbs kyrka komma att betinga en kostnad av omkring 40,000 kronor. Genom erhållande av Gransikagårdens ängsskifte kunde frågan om skjutbanor för de till Skövde redan förlagda truppförbanden, Livregementets husarer och Göta trängkår, samt för Skaraborgs regemente, som jämväl skulle dit förläggas, lösas på ett billigare sätt. Om nämligen till nämnda skifte lades ett annat därtill i söder angränsande område, vilket kunde förvärfvas för omkring 15,000 kronor, skulle båda skjutbanorna med tillsammans 36 tavlor kunna här anläggas.

I skrivelse den 10 april 1907 (nr 70) anmälde Riksdagen, att nämnda proposition blivit av Riksdagen bifallen.

Redan dessförinnan hade Kungl. Maj:t bemyndigat arméförvaltningen att inköpa det i förutberörda promemoria omförmälda, tillhoppa nära 10 hektar omfattande område söder om ängsskiftet för en kostnad av högst 14,300 kronor, och enligt nådigt beslut den 18 januari 1908 uppfördes därefter en med 12 tavlor försedd skjutbana för Göta trängkår och Livregementets husarer för en kostnad av 15,700 kronor, varav Skövde stad enligt åtagande betalade 3,000 kronor.

Sedan Skövde stad under år 1909 förvärvat egendomen Claesborg söder om Wåmbs kyrka i avsikt att för stadens vattenledning tillgodogöra sig å egendomen befintliga källor, väcktes inom Skövde stadsfullmäktige ett förslag att för ett pris av 500 kronor för tunnland å denna egendom erbjuda Kungl. Maj:t och kronan det för skjutbana för Skaraborgs regemente erforderliga område ävensom bereda möjlighet att utan särskild kostnad för markanskaffning anlägga kort och bekväm väg från skjutbanan till kasernen, vilket senare erbjudande dock innebure, att vägen i fråga bleve allmän utfartsväg från Claesborg och trakten söder och öster därom i stället för nuvarande utfartsväg över Wåmb, vilken komme att avskäras genom den tilltänkta skjutbanan. Detta förslag vann stadsfullmäktiges godkännande.

I skrivelse den 28 oktober 1909 till chefen för tredje arméfördelningen har drätselkammaren i Skövde framfört stadsfullmäktiges anbud samt tillika uttalat, att, därest jordförvärvet skulle från kronans sida anses lättare att genomföra, om därmed kombinerades ett byte, varigenom staden kunde förvärva hela eller någon del av de nu till Göta trängkärs disposition upplåtna Gransikagårdens inägor, så torde ett sådant byte icke heller för staden sakna intresse.

I skrivelse den 19 augusti 1911 har drätselkammaren erbjudit sig att till ett pris av högst 1,000 kronor för tunnland lösa den väster om Kåpplundavägen belägna delen av Gransikagårdens s. k. hemjord samt tillika anfört, att för samhället hade det emellertid även sin betydelse att komma i besittning av åtminstone den sydligaste, längs bäcken belägna delen av fältet *öster* om vägen till en bredd av omkring 40 meter för att obehindrat kunna uppenra och vidga det här rinnande vattendraget, vilket komme till användning i stadens sköljhus. Enär detta område givetvis icke kunde såsom övningsfält äga något egentligt värde, än mindre vara omistligt, och då det vore drätselkammaren välbekant, att stadens erbjudande måste för kronan anses särdeles fördelaktigt, vågade drätselkammaren hysa den förväntan, att, om än ett byte med ifrågavarande jord icke från början uppställts såsom villkor från stadens sida, kronan måtte visa staden det tillmötesgående att efter enahanda värdering som i fråga om jorden väster om Kåpplundavägen överlämna i utbyte även denna jord, vars saluvärde ingalunda torde uppgå till det av drätselkammaren erbjudna pris.

Enligt skrivelse den 14 december 1912 från drätselkammaren i Skövde är anbudet om upplåtelse av mark från egendomen Claesborg bindande endast intill utgången av år 1913.

I anledning av nyss nämnda anbud har fråga uppstått, huruvida planen om förläggande av Skaraborgs regementes skjutövningar till Gransikagårdens ängsskifte bör fullföljas eller om icke hellre bör för detta regemente anläggas en skjutbana å egendomen Claesborg (söder om Wåmbs kyrka).

Chefen för
Skaraborgs
regemente.

Chefen för Skaraborgs regemente har företagit en jämförelse mellan å ena sidan en ifrågasatt ny bana invid den å ängsskiftet redan befintliga samt å andra sidan en bana å egendomen Claesborg — av honom kallade Gransikabanan och Claesborgsbanan — samt därvid framhållit, att Gransikabanan skulle komma att ligga 3 men Claesborgsbanan 1¹/₂ kilometer från regementets kasernetablissemang, att kulfånget vid båda skjutbanorna utgöres i stort sett av det

väster om skjutbanorna belägna berget Billingens branta vägg, men att denna vid Gransikabanan har 33 och vid Claesborgsbanan 58 å 60 meters höjd över de föreslagna tavelplatserna,

att i fråga om bägge banorna utefter kanten av kulfånget löper en för fordon användbar mindre väg,

att i fråga om båda banorna marken höjer sig i väster men mest vid Gransikabanan, så att vissa reglementerade skjutställningar näppe- ligen kunna där övas utan väsentliga avvikelser, samt

att skjutning å Gransikabanan endast med svårighet och ombyte av tavlor alldeles icke skulle kunna äga rum samtidigt med skjutning å den redan befintliga banan för Livregementets husarer och Göta trängkår.

Regementschefen, som föreslagit, att en utefter kanten av kulfånget vid Claesborgsbanan löpande väg från torpet Lillestigen flyttas omkring 50 meter längre in på Billingen, har såsom slutomdöme förklarar, att Claesborgsbanan avgjort är att föredraga, samt att — utom möjligen i ekonomiskt avseende — Gransikabanan ej erbjuder någon fördel fram- för Claesborgsbanan men däremot flera bestämda olägenheter.

Häruti har chefen för Göta trängkår instämt. Men rörande det från Skövde stads drätselkammare framkastade spörsmålet om förvärvande åt staden av hela eller någon del av Gransikagårdens inägor, vilka för närvarande disponeras av Göta trängkår och användas till övnings- fält, har samme chef anfört, att med hänsyn till de mångskiftande övningar, såväl till fots som till häst och med anspända fordon, som förekomme vid en trängkår, och i betraktande av det ingalunda stort tilltagna övningsfält, som vore till kåren upplåtet, torde det ej förvåna, om det för en kårchef måste falla sig svårt att göra gällande, att någon som helst del av övningsfältet skulle kunna avstås utan men för ut- bildningen. Den del av fältet, som vore belägen väster om Kåpplunda- vägen, hade särskilt lämpat sig för kokövningar, tåltslagning m. m., vartill komme, att å densamma finnes en god grustägt, tack vare vilken kårens ganska betungande allmänna vägunderhåll kunnat utföras med mindre arbetskraft och kostnad än vad eljest skulle varit fallet. Om kårchefen sålunda icke utan betänkligheter men dock i syfte att därmed om möjligt befrämja förläggandet av Skaraborgs regementets blivande skjutbana till den för alla parter såsom lämpligast befunna platsen vid Claesborg kunde vara med om att för kårens räkning avstå från be- rörda del av Gransikagårdens inägor, så kände han sig likvisst härtill i första hand påverkad av den obestriddliga fördel, som i samband här- med för kåren ställdes i utsikt att vinna genom en förflyttning av Gran-

Chefen för
Göta
trängkår.

sikagårdens manbyggnad in på kårens kasernområde. Ifrågavarande byggnad hade varit använd till intendenturverkstäder för kåren och på sätt och vis lämpat sig ganska väl härför. En synnerligen stor olägenhet vore dock ur flera synpunkter dess från förråd och kårförvaltningen alltför avskilda läge. Då emellertid å ena sidan denna flyttning och i samband därmed eventuell om- eller tillbyggnad av byggnaden i fråga ej torde böra eller behöva direkt sammankopplas med skjutbanefrågan, men å andra sidan frågan om intendenturverkstäderna i viss mån sammanhänge med det under utredning varande spörsmålet om erforderliga förrådslokaler och deras användande, hade kårchefen i detta sammanhang endast härmed velat fästa uppmärksamhet på saken med tillkännagivande av sin avsikt att framdeles inkomma med det förslag rörande merbemälda byggnads förflyttning m. m., vartill en närmare utredning av härmed sammanhängande förhållanden kunde giva anledning.

Då slutligen av Skövde stadsfullmäktiges senaste förhandlingar framginge, att staden jämväl strävade efter att förvärva en del av den öster om Käpplundavägen belägna delen av Gransikagårdens inägor, nämligen en 40-50 meter bred remsa utmed Mörkebacken vid ifrågavarande ägors södra gräns, funne kårchefen sig böra på det bestämdaste motsätta sig en dylik avknappning av övningsfältet, enär oavsett arealen och vattenrätten kronan härigenom skulle gå miste om en för kårens övningar synnerligen värdefull del av övningsområdet, kuperad och bevuxen som den vore i motsats till större delen av övningsfältet i övrigt.

Chefen för
tredje armé-
fördelningen.

Även chefen för tredje arméfördelningen har ansett Claesborgsbanan vara att föredraga. Beträffande den erforderliga väganläggningen i sammanhang med en bana vid Claesborg har arméfördelningschefen under hand från chefen för Göta ingenjörkår inhämtat, att trupp från sagda kår med säkerhet kan påräknas för utförande av det väsentligaste av väganläggningen. Beräknad kostnad av 2,500 kronor för grusning m. m. av vägen i fråga har arméfördelningschefen därför ansett sig kunna minska till 2,000 kronor.

För eventuellt erforderlig omläggning av utfartsvägen från Lillestigen (uppe på berget) har arméfördelningschefen ansett det icke böra beräknas någon särskild kostnad, enär detta arbete kan komma åtminstone delvis till utförande samtidigt med den andra vägens anläggning och sedermera kompletteras med arbetskraft från regementet, såsom också regementschefen ifrågasatt.

I fråga om den mark, som skulle avstås åt Skövde stad, har arméfördelningschefen anslutit sig till vad chefen för Göta trängkår anført och således ansett endast den väster om Käpplundavägen belägna delen av kårens övningsfält böra avstås. Denna del, som omfattade 3,85 tunnland, skulle inbringa 3,850 kronor. Arméfördelningschefen har vidare ansett, att den östra, förut odlade delen av Gransikagårdens ängsskifte bör försäljas, vilket i så fall skulle inbringa 3,250 kronor, men att den västra något mindre delen därav bör bibehållas i kronans ägo för undvikande av skadeståndskrav, som eljest förvisso icke skulle utebliva med hänsyn till riktningen av Livregementets husarers och Göta trängkårs därinvid liggande skjutbana.

Arméfördelningschefen har beräknat kostnaderna för bägge de ifrågasatta banorna men härvid utgått från, att banorna skulle erhålla en längd av 1,000 meter, vilket komme att nödvändiggöra inköp av ytterligare en del mark. Med denna utgångspunkt skulle kostnaderna för Gransikabanan uppgå till 50,400 och för Claesborgsbanan till 45,800 kronor.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement har erinrat, att Claesborgsbanans företräden i tekniskt avseende gjort sig gällande redan vid de av departementet tidigare företagna undersökningarna, men att man då måst avstå från tanke på att förlägga banan till Claesborg, därför att det behöfliga markområdets dåvarande ägare uppställde så orimligt stora ersättningsanspråk, att uppmärksamheten måste riktas på att å annan plats försöka åstadkomma en användbar skjutbana. Av denna anledning hade till lantförsvaret överflyttats mark till infanteriregementets skjutbana nordväst om staden med anslutning till ordnandet av skjutbana för övriga till Skövde förlagda truppförband. Sedan dess hade såsom förut nämnts genom drätselkammarens i Skövde anbud Claesborgsförslaget blivit gynnsammare ställt. Med hänsyn härtill hade arméfördelningschefen särskilt behandlat frågans ekonomiska del och framlagt beräkningar med så pass noggranna värden, som på sakens dåvarande ståndpunkt kunnat erhållas, och varav torde framgå, att även ur kostnadssynpunkt platsen vid Claesborg vore att föredraga. Arméfördelningschefens beräkningar omfattade emellertid kostnaderna för skjutbanan, under förutsättning att densamma ordnades för skjutningar ända intill 1,000 meters avstånd, men alldenstund nu gällande skjutinstruktion icke medgäve skolskjutning å längre avstånd än 600 meter, måste de värden, som avsåge markinköp utom nämnda avstånd, för närvarande uteslutas. Vid granskning av arméfördelningschefens uppgifter fram-

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement.

ginge emellertid, att kostnaderna för ordnandet av en skjutbana för endast 600 meter skulle ställa sig jämförelsevis ännu gynnsammare för en sådan vid Claesborg, särskilt i betraktande av att enligt fortifikationsdepartementets bestämda åsikt vissa bebyggda delar av egendomen Tomtegården vid skjutning å de längre avstånden å en blivande bana vid Gransikagården icke låge så skyddade, att kronan kunde vägra inlösa nämnda egendom eller åtminstone delar därav, för så vitt dess ägare framställde sådana krav.

Fortifikationsdepartementet har därför uppgjort ritningar och förslag till uppförande av en 600 meters skjutbana å egendomen Claesborg samt beräknat kostnaderna sålunda:

för banans anläggning med 24 hisstavor	kronor	19,500: —
» materialbod	»	4,500: —
» anläggning av väg till banan från kasernområdet	»	2,000: —
» broanläggningar för samma väg	»	100: —
» väganläggning å Billingen från Lillestigen söderut, vilken väganläggning ägaren till Lillestigen åtagit sig utföra	»	100: —
» stängsel å Billingen	»	400: —
» förvärvande av 33 tunnland mark	»	16,500: —
		Summa kronor 43,100: —

Genom byte och försäljning av kronan tillhörig mark skulle dock dessa kostnader täckas till ett belopp av 7,100 kronor.

Med erinran att i det av 1906 års Riksdag beviljade anslaget av 21,744,000 kronor till uppförande av femton infanterikaserner, däribland för Skaraborgs regemente vid Skövde, inberäknats 36,000 kronor till anordnandet av skjutbana för vart och ett av dessa regementen, har fortifikationsdepartementet hemställt om bemyndigande

dels att i enlighet med arméfördelningschefens förslag för lantförsvarets räkning sluta avtal med Skövde stad om byte av den väster om vägen Kåpplunda—Skövde belägna delen av Gransikagårdens inägor, utgörande en areal av 3,85 tunnland och för närvarande ingående i Göta trängkärs övningsområde, mot en dubbelt så stor areal av det för en skjutbaneanläggning vid Claesborg behöfliga markområde,

dels att föranstalta om försäljning av den förut odlade östra delen av Gransikagårdens ängsskifte, utgörande omkring 13 tunnland,

dels ock, vid bifall till nyssnämnda förslag om markbyte, att för kronans räkning förvärva det för skjutbanan ytterligare erforderliga markområdet samt gå i författning om densammans anläggande därstädes i enlighet med avgivet förslag;

och har fortifikationsdepartementet slutligen anhållit, att vid bifall härtill de för inköp av mark och skjutbanans utförande beräknade kostnader, högst 36,000 kronor, måtte bestridas från det av 1906 års Riksdag beviljade, förut åberopade anslaget.

I det vid propositionen (nr 61) till 1907 års Riksdag fogade statsrådsprotokollet har visserligen Gransikagårdens ängsskifte förklarats vara synnerligen lämpligt för anläggande därstädes av skjutbana för samtliga i Skövde förlagda truppförband och, enligt vad jag inhämtat, torde en skjutbana för Skaraborgs regemente där kunna anordnas för 40,750 kronor. Men då av den nu förebragta utredningen framgår, att det är ur flere synpunkter fördelaktigare, om en skjutbana för detta regemente anlägges å egendomen Claesborg, anser jag mig icke böra underlåta att tillstyrka myndigheternas förslag härutinnan.

Departement-
schefen.

Såsom vanligt torde denna bana böra byggas för skjutning på högst 600 meters avstånd. Kostnaderna härför hava beräknats till 43,100 kronor, därav 16,500 till förvärvande av 33 tunnland staden Skövde tillhörig mark. Arméförvaltningens domäntjänsteman, vilken jag låtit företaga besiktning på ort och ställe, har förklarat detta pris vara ganska billigt med hänsyn därtill, att marken i sin helhet utgöres av god, jämförelsevis lindrigt sluttande åkerjord, att skottlossningen å banan kommer att i viss mån försvåra utnyttjandet av stadens återstående, på ömse sidor om banan belägna jord, samt att denna, som sålunda blir avskuren genom skjutbanan, även till följd därav blir mera svårskött och mindre värd.

För att täcka en del av kostnaderna för banan, så att ingen ytterligare anvisning må behöva äga rum utöver de för ändamålet redan tillgängliga medlen, 36,000 kronor, har föreslagits, att kronan skulle avhändas dels en del av Gransikagårdens ängsskifte, vilken angivits såsom den förut odlade östra delen, utgörande omkring 13 tunnland, dels ock den väster om vägen Käpplunda—Skövde belägna delen av Gransikagårdens inägor, utgörande 3,85 tunnland. För det senare området har drätselkammaren i Skövde enligt anbud, som icke återkallats, bjudit 3,850 kronor, och arméförvaltningens domäntjänsteman har efter verkställd besiktning funnit detta anbud fullt antagligt. I fråga om det förra området, vilket fortifikationsdepartementet på min begäran å karta utmärkt med röda begränsningslinjer, föreligger däremot intet köpeanbud utan blott en av arméfördelningschefen angiven värdeuppskattning av 250 kronor för tunnland eller 3,250 kronor för hela området. Jag har därför föranstaltat om infordrande av köpeanbud å detta område, och, enligt vad fortifikationsdepartementet anmält, hava därvid

två sådana, till den 1 juli 1913 bindande anbud ingivits, det ena å 3,500 samt det andra å 4,010 kronor, och synes det senare anbudet vara antagligt. Av det bjudna beloppet behöva emellertid endast 3,250 kronor tagas i anspråk för anordnande av ifrågavarande skjutbana. Återstående 760 kronor torde lämpligen böra tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Jag hemställer alltså, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgiva,

att den väster om vägen Käpplunda—Skövde belägna, 3,85 tunnland omfattande delen av det till lantförsvaret enligt Riksdagens medgivande i skrivelse den 10 april 1907 (nr 70) överlämnade hemskiftet av förra skogvaktarbostället Käpplunda nr 2, Gransikagården, i Skövde socken av Skaraborgs län må kronan avhändas mot en ersättning, beräknad efter 1,000 kronor för tunnland,

att den å upprättad karta med röda begränsningslinjer utmärkta, omkring 13 tunnland omfattande östra delen av det likaledes enligt medgivande i nyss nämnda skrivelse till lantförsvaret överlämnade ängskiftet av samma boställe må försäljas till ett pris av 4,010 kronor,

samt att av de belopp, dessa områdens försäljning inbringar, 760 kronor må tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål samt återstoden jämte redan tillgängliga medel, 36,000 kronor, tagas i anspråk för anordnande av en skjutbana för Skaraborgs regemente.»

Till denna departementschefens, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall; och skulle proposition till Riksdagen avlätas av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Gunnar Åkerman.